

alle lige, siger det. (Modsigelse). Ikke? Ja, saa har jeg ikke forstaaet det rigtigt. Saa maa De komme med den nye socialdemokratiske Bibel, hvor der ogsaa er en Mellemstand; jeg troede netop, det var Karl Marx' Mening at ophæve alt, hvad der hed Klassedeling.

Altsaa, det er det ene, der kan ske. Det andet er det, at Mellemstandens personlige og standsmæssige Selvhævdelse ganske bortelimineres indenfor de koncentrerede Bedrifter. Ulykken er ikke, at Mellemstanden maa give Afkald paa sine gamle Værdighedstegn, lad os sige: Skiltet over Døren, og arbejde for en vis Løn i en vis Tid og paa et vist Sted; men Ulykken er, at den personlige Selvbestemmelseret, det personlige Ansvar og den personlige Chance svækkes. Udvikler dette Forhold sig videre paa lignende Maade, som vi har faaet Indblik i det gennem Landmandsbanken, har vi i Byerhvervene ikke en Mellemstand, der fortjener dette Navn, om 50 Aar.

Og hvad betyder det saa, at en Mellemstand trykkes ud? Ja, for en socialistisk Opfattelse — i det mindste for den gammelkendte Karl Marx'ske — betyder det naturligvis ingenting. Men ved man bedre Besked med social Udvikling, har man saamænd Kendsgerninger nok fra tidligere Tid til at vide, at det betyder selve Samfundets Opløsning. Jeg har i Begyndelsen af mit Foredrag anført eet Eksempel, jeg kan videre minde om, hvad der skete i Romertiden baade i By og paa Land og netop med Skattestrykket som Middel. Gaar vi over til en senere Tid, kan jeg f. Eks. nævne, at Hundredeaarskrigen mellem Frankrig og England, som afsluttedes henimod Midten af det 15de Aarhundrede, betød, som Rambaud siger, Trediestands Undergang, saaledes at det varede 200 Aar, inden Landet begyndte at rejse sig igen. Dette skete under den berømte Minister Colbert; men aldrig saa saare var han død, saa begyndte man atter at ødelægge Mellemstanden derved, at man ophævede det saakaldte nautiske Edikt, hvorved man trykkede 400.000 Protestanter, der netop var Mellemstandsmennesker og Driftsledere, ud af Landet, idet man forbød dem deres Religionsøvelse. Det var, siger Edvard Lehmann: den selvstændige Mellemstand, og den efterlod et tomt Rum mellem Overklasse og Underklasse, der opslugte den første under Revolutionen i 1789.

Lad os tage et andet Eksempel, ogsaa et af de store, lad os tænke paa den

blomstrende Tilstand i Spanien, paa Opdagelsen af Amerika, hvorefter Sølvflaaderne fra Aar til Aar indbragte Landet enorme Kapitaler uden Ulejlighed; og alligevel ser vi, at dette Land gaar fuldstændig til Grunde økonomisk i det 16de og 17de Aarhundrede, fordi hele dets Mellemklasse, alle de næringsdrivende: Maurer og Jøder, enten var dræbte eller uddrevne. Der kunde nævnes mange andre Eksempler, og man kan jo ogsaa nævne Modstykker, f. Eks. den glimrende hanseatiske Mellemstand og den glimrende nederlandske Mellemstand, der, omgivet paa alle Sider af Feudalisme, skaber et stærkt økonomisk underbygget borgerligt Samfund med frie Institutioner.

Alt dette skulde Lederne af de koncentrerede Bedrifter, de af dem, der overhovedet har Forudsætninger for at tænke disse Forhold igennem, tænke over. De skulde forstaa deres Ansvar til denne Side og blandt andet betænke, at de økonomiske Nydannelser, som de, for saa vidt de selv har skabt dem, med Rette er stolte af, ikke kan føres videre, dersom der ikke ud af en Mellemstand, der har bevaret sine Personligheder, kan gro Efterfølgere frem. Absolutisme kan nemlig, om det skal være, skabe et godt Bureaukrati, men den kan aldrig nogen Sinde skabe de Initiativets Mennesker, som skal overtage de store Forretninger, over hvilke de Folk, der sidder inde med dem, vaager — for saa vidt de selv har skabt dem — med lige saa megen og ligesaa berettiget Kærlighed og Stolthed som den, hvormed tidligere Tidens gamle Slægter vaagede over deres Godser og deres Adel. De skulde forstaa, at de ikke maa stille sig modvilige overfor de svage Spirer til en begyndende Organisation af Mellemstanden, og saa indenfor deres Omraade. De skulde forstaa, at den vel altid betyder Afløsningen af Absolutisme med Konstitutionalisme, men at i de afgørende Spørgsmaal maa og vil Afgørelsen dog blive liggende i deres Hænder, fordi Forretningens Natur kræver det, og fordi Ansvarret først og sidst er deres. Derved vilde de ogsaa give et Eksempel for de Ledere af store Forretninger, der ikke selv har skabt Forretningerne, men som er kommet ind paa deres glatte Ansigter eller paa Grund af deres Faders Penge, et Eksempel, som disse vilde blive nødt til at følge.

Men den her omtalte Side af de koncentrerede Bedrifter paaagtes aldeles ikke i Lovforslaget, uagtet det er langt den vigtigste. Lovforslaget tager kun Sigte